

ALKOTÓMŰHELY

SOLYMÁR ISTVÁN

MINŐSÉGEK CSERÉJE

— Pannónia 71, Muraszombat —

A nagy humanista álmodók mindig határok nélkül képzeltek el az emberiség aranykorát. Bármilyen atavisztikusak a bicskás indulatok, sajnos mindmáig felgerjeszthetők, ha valakik éppen ilyen tűznél akarnak pecsenyét sütni. A határokon átnyúló érdeklődés, baráti együttműködés épp ezért illik a művészethez, amely itt és ott eléggé bizonytalan és zavart korunk emberéhez szóló mondandói tekintetében.

A túl sokat markoló nemzetközi monstre biennalék tömegtermelése a devalváció felé hajlik. Elegáns hírverő apparátusuk alól mindinkább kilátszik a kereskedelmi stratégia. Sokszor már a protestálás sem igazi, csak az osztozkodás módján változtatna. Egyszerűbb, tisztább így, ha közeli szomszédok kérdezik egymást: hogyan, miként dolgoztok, vélekedtek manapság?

Ezer példa igazolja, miszerint Közép- és Kelet-Európa népeinek művészettörténetében, kisebb-nagyobb eltolódással, párhuzamos jelenségek játszódtak le. A nemzeti karakter ízei, eltérései éppoly izgalmasak, mint a történeti párhuzamok. Ha nem is ikrekről, de atyafiakról van itt szó, akik jobb-rosszabb sorsfordulásaik közepette egymás mellett művelték kertjeiket.

Muraszombatban harmadszor rendezték meg az idén a Pannónia elnevezésű nemzetközi képzőművészeti kiállítást. Ennek a városnak nem voltak festői, szobrászi hagyományai, s a kezdeményezés sem pénzbeli áldozattal, sem új galéria építésével nem sikerülhetett volna, ha nem akadnak ott oly lelkes szervező munkásai a képzőművészet ügyének, s ha ezek nem jó irányban keresik a kulturális szükséglet kielégítését. A Pannónia előzmény nélküli fiatalságából csinált tőkét. Biennaléját a szomszédos külföldi és belföldi területek találkozájává tette, stílusbeli előítélet nélkül, friss információk és minőségek cseréjében ismerte fel célját.

Mikor a Pannónia-zsűrik a Muraszombatban, Eisenstadtban, Szombathelyen összegyűjtött szlovén, osztrák, magyar munkák bírálatahoz, a díjak osztásához láttak, eddig mindenkor mellőzték a provinciális érdekeltségeket. Víták útján olyan határozatokra jutottak, amelyeket végül minden közreműködő zsűritag sajátjának érezhetett. 1969-ben például egészen fiatal magyar festő: Hencze Tamás kapta a legtöbb szavazatot, s vele az első díjat, mert a nemzetközi zsűri dinamikusnak, erőteljesnek, egyéninek találta az eredetileg op artból indított munkáit. Henczét saját hazája számára is felfedezte — nem érdemtelennül — az akkor megnyilvánult értékelés.

Idén három fődíjat és ugyanennyi vásárlással egybekötött mellékdíjat osztottak ki. Érdekes, hogy az általában neoavantgarde, s ezen belül jó színvonalú osztrákok közül *Feri Zotter* (szül. 1932) folklorista jellegű kompozícióit emelték ki fődíjjal és az előbb egyszer már díjazott Peter Pongratz (szül. 1940) naiv szürrealistának mondható kompozíciói — a kiállítás egyik kétségtelen csúcspontja — vásárlási díjban részesültek.

A három ország közül a legkorábban neoavantgarde irányvonalú osztrák művészek köréből az uralkodó irányzattal — összefüggésük ellenére — lényegében ellentétes tendenciák arattak tehát sikert. Értethető az ilyen fordulat, ha meggondoljuk, hogy a művészet nem átvétel, ismétlés, leckefelmondás, hanem hozzájárulás kérdése.

A jugoszláv résztvevők közül *Zmago Jeraj* (szül. 1937) rendkívül kemény, sötét-világos ellentétre, minden megszokott artisztikum mellőzésére épült munkái és *Lojze Logar* (szül. 1944) minimal artba hajló konstruktív absztrakciói kaptak díjat. A neoavantgarde-ot nem felületes ötletekben folytatni kívánó jugoszláv előrehaladás elevenségét igazolja ez a választás.

A magyarok zöme az ilyen együttesben kissé mindig konzervatív-nak hat. S ez nem pusztán a művészetpolitikai adottságok miatt van így. A magyar művészetnek jellegzetessége, hogy kerüli a szubjektum gesztusainak szélső határait. Az újítást a hagyomány őrzésével köti össze és rezonanciára törekszik közösségével. Jó példa erre az idei fődíjas, *Bartha László* (szül. 1908) művészete, amely nehezen skatulyázható, mert elvont formákkal a valóság élményét, emlékét idézi föl. Lírai absztrakciói újszerűen meglátott tájakat, évszakokat állítanak elénk. Koloristának talán ő ma a legjelentősebb Magyarországon. Színvilágával, ami franciás finomsággal tálalja a lokális magyar ízeket, kollektíve fölfogható, teljességigényű jelentést fejez ki.

A mellékdíjas *Geszler Mária* (szül. 1941) keramikus munkái annyiban rokonai *Bartha* képeinek, hogy a játék, a passzió felől közelítenek a művészet szentélyéhez. Kavicsos táján az anyag szépsége a művész ötletességével találkozott.

Tanulságos volt megfigyelni a válogatást és a véleményeket. Közel járt a díjnyeréshez *Mészáros József* (szül. 1925) naiv naturalista képével (*Parasztasszony gyermekeivel*). Ez a festmény ma kevés elismerésre számíthatna a magyar szakmai fórumokon, mivel úgy vélnék, hogy az

utóvéd küzdelmet folytató lejárt irányzat megnyilvánulása. Ugyanakkor a szomszédos külföld szakértőit ezúttal teljesen hidegen hagyta Németh János (szül. 1934) keramiája, pedig honfitársai igen nagyra értékelik tömör, népi ritmusú, »fáros, mellyes« plasztikáit.

Nem ritkán tapasztalhatjuk, hogy akadnak a művészetben olyan »belügyek«, amelyekhez nyelv, kedély, tradíció, életforma beavatottsága szükséges. Az ilyen művek sincsenek elzárva a világtól, de nem mindenütt szólalnak meg. »Talajhoz kötött«, lefordíthatatlan hatásuk csak akkor bontakozik ki, ha valamilyen azonosság körébe jutnak.

Az élő művészettel szemben nem közömbös történész, művészeti író akkor követ el súlyos hibát, mikor véglegesített programjának fölényével közeledik az eleven alkotó munkához.

Bátorság ugyan bőven szükséges, hiszen — mást nem számítva — bizonyos lehet abban, hogy nem ússza meg tévedések, ellentmondások nélkül, de a kételyből sem lehet kevés benne: ami ma igaz, holnapra hazuggá válhat. A művészet jó találkozásainak nyílt, barátságos légköre egyúttal a művészeti írókban frissítheti a gondolkodás vérkeringését.

Egybevethető, mozgalmas, rokonul eltérő művekhez a közönség szintén könnyebben közeledik. Sportban is vonzóbbak a nemzetközi tornák.

A Pannónia szervező központja ezentúl is az alapító Muraszombat marad, de két év múlva Szombathelyen, négy év múlva Eisenstandtban rendezik meg a biennalét.

